

УДК 330.111.62

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА**Петрова І.П.**Інститут економіки промисловості
Національної академії наук України

У статті наведено дослідження теоретичних підходів та практичних аспектів управління ризиками державно-приватного партнерства. Особливу увагу зосереджено на системі управління ризиками державно-приватного партнерства у розрізі основних етапів: ідентифікація ризиків, аналіз та оцінка ризиків, розподіл ризиків між державою і бізнесом, розроблення та реалізація заходів зниження ризиків, моніторинг процесу реалізації прийнятих рішень з управління ризиками.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, ризик, розподіл ризиків, управління ризиками, система управління ризиками.

Постановка проблеми. Реалізація проєктів на засадах державно-приватного партнерства завжди пов'язана з ризиками внаслідок того, що доходи та витрати є важко прогнозованими величинами на момент прийняття рішення про реалізацію проєкту. Здійснення ДПП пов'язане з можливою розбіжністю умов, що враховуються при обґрунтуванні проєкту, і умов фактичної ситуації його реалізації. Проведення розрахунків у рамках розробки техніко-економічного обґрунтування засноване на неповній і неточній інформації внаслідок труднощів прогнозування ситуації на довготривалій термін. Зазначені проблеми пов'язані з існуванням невизначеності та, відповідно, появою ризикових ситуацій, які можуть спричинити втрату прибутку, додаткові витрати тощо. Неможливо наперед передбачити несприятливі події та тенденції протягом подальших років.

Нещодавно в Україні впроваджено міжнародну практику підготовки проєктів державно-приватного партнерства в частині визначення механізмів справедливого розподілу ризиків між державним та приватним партнерами: прийнято постанову Кабінету Міністрів України від 16.09.2015 № 713 «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 232» [1]. У новій редакції «Методики виявлення ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними» усунуто недоліки щодо термінології, алгоритму застосування, методів аналізу ризиків і математичного апарату. Для її практичного впровадження в українську практику необхідна розробка системи управління ризиками державно-приватного партнерства, яка б враховувала не тільки управління ризиками, які віднесені до сфери відповідальності держави, а й приватного сектору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різноманітні аспекти управління ризиками державно-приватного партнерства тривалий час перебувають у полі зору багатьох вчених та дослідницьких інститутів. Серед учених варто зазначити праці Бабяк Н.Д., Бондар Н.М., Брайловського І.А., Варнавського В.Г., Делмона Дж., Ігнатюк Н.О., Кабашкіна В.А., Клименка А.В., Корольова В.О., Маслової С.В., Матасєва Т.М., Соколова М.Ю., Черевикова Є.Л.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим багато аспектів

цієї наукової проблеми залишаються недостатньо дослідженими. Серед них недостатньо розробленими як у практичному, так у науковому аспектах система управління ризиками. Особливо це актуально з внесенням змін до «Методики виявлення ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними». Потребує поглибленого дослідження та обґрунтування система управління ризиками з конкретизацією її складових, формування відповідного інструментарію щодо аналізу та комплексної оцінки ризиків взаємодії держави та бізнесу та їх розподілу між учасниками.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є вдосконалення науково-методичного підходу до управління ризиками державно-приватного партнерства.

Виклад основного матеріалу. Однією з основних ознак партнерської взаємодії держави і приватного сектору, що є одночасно і його перевагою порівняно з іншими формами взаємодії держави і бізнесу, виступає розподіл ризиків між сторонами державно-приватного партнерства. І саме сторони ДПП у рамках договору мають право домовитися і визначити, яка із сторін несе ризики, виходячи з того, хто найкраще і ефективніше може з ними впоратися. Часто згадуваний у науковій літературі підхід до ефективного розподілу ризиків полягає у тому, що кожен ризик покладається на ту сторону, яка краще здатна управляти цим ризиком. Хоча емпірично розподіл ризиків між партнерами має більш практичний підхід, який заснований на наступних принципах: ризик має нести та сторона, яка зацікавлена в активному управлінні ним, володіє або матиме ресурси, необхідні для вирішення питань, пов'язаних із ризиками по мірі їх виникнення з тим, аби зменшити їх негативну дію на проєкт, і має доступ до необхідних технологій та ресурсів для управління ризиком по мірі його прояву, може управляти ризиком з найменшими витратами і може забезпечити оптимальне співвідношення ціни та якості [2].

Практика показує, що держава прагне переказати більшість ризиків на приватного партнера, що суперечить концепції економічної ефективності. Як зазначає фахівець Світового банку з питань державно-приватного партнерства Дж. Делмон у практичному керівництві «Державно-приватне партнерство в інфраструк-

турі» [3, с. 65], основна рекомендація для осіб, що ухвалюють управлінські рішення при розподілі ризиків: «Не перекладайте увесь ризик на приватний сектор». Враховуючи, що залучені сторони переслідують різні інтереси і цілі у процесі їх взаємодії, ефективний розподіл ризиків між ними є запорукою успішної реалізації ДПП.

На основі дослідження літературних джерел визначено розбіжності у трактуванні основних понять та, відповідно, у побудові організаційних схем процесу управління ризиками партнерської взаємодії держави та приватного сектору.

Багатоаспектність поняття «ризик» обумовила варіативність його визначення. У найбільш загальному вигляді ризик ототожнюється із небезпекою чи загрозою, які призводять до настання події з негативними наслідками. Так, українська дослідниця Н.Д. Бабяк під ризиком державно-приватного партнерства розглядає ймовірність настання несприятливої події, котра призводить до повної або часткової втрати ресурсів, недоотримання очікуваного соціально-економічного ефекту, недосягнення цілей реалізації проекту ДПП [4, с. 100]. Н.О. Ігнатюк у своєму дослідженні підкреслює, що ризик у державно-приватному партнерстві – це ступінь потенційної небезпеки при реалізації проекту на умовах державно-приватного партнерства, яка вимірюється ймовірністю виникнення втрат, шкоди, збитків ресурсів або збільшення витрат на проект [5].

В українській практиці, а точніше у «Методичці виявлення ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними», затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 16 лютого 2011 р. № 232 (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. № 713), ризик державно-приватного партнерства визначається як можливість настання події, дії або бездіяльності, які можуть впливати на державно-приватне партнерство на будь-якому етапі його здійснення, витрати, стан активів та якість послуг або очікувану прибутковість [1].

Інший підхід, заснований на визначенні ризику як міри невідповідності між різними результатами ухвалених рішень, які оцінюються за критеріями відповідності обраним орієнтирам. Цей підхід простежується у роботі Соколова М.Ю. та Маслової С.В. У своєму дослідженні автори розглядають ризик ДПП як можливість відхилення кінцевого результату від запланованого, визначаючи його як ймовірні, потенційні події, які можуть відбутися у процесі реалізації ДПП і спричинити фінансові втрати і додаткові витрати учасників, недоотримання доходів у порівнянні з прогнозованим варіантом, а також затягування термінів проекту, що завадять досягненню бажаного результату у цілому, і настання яких викликає як обставинами непереборної сили, так і діями самих учасників проекту ДПП [6, с. 101].

Підсумовуючи вищесказане, можна констатувати, що у визначенні ризику державно-приватного партнерства доцільно використовувати комплексний підхід, згідно з яким він ототожнюється з існуванням об'єктивної загрози недоотримання очікуваних доходів (чи навіть збитків) в умовах невизначеності або ймовірності будь-яких відхилень від прогнозованих параметрів ефективнос-

ті внаслідок ухвалення управлінського рішення щодо взаємодії держави та приватного сектору.

Управління ризиками є одним із найскладніших завдань під час здійснення державно-приватного партнерства, а тому здійснюється впродовж усього життєвого циклу проекту на засадах ДПП та має на меті вирішення завдань ідентифікації і визначення змісту ризиків, попередження їх виникнення і пом'якшення в інтересах учасників партнерства. Під управлінням ризиками державно-приватного партнерства розуміється сукупність практичних заходів, принципів, методів і інструментів, які дозволяють зменшити невизначеність результатів, підвищити ефективність реалізації ДПП. Організація управління ризиками партнерської взаємодії держави та приватного сектору направлена на раціональне поєднання всіх елементів процесу в єдиній системі управління ризиками. Перш за все мається на увазі планування заходів щодо запобігання ризиків державно-приватного партнерства, їх зниження чи фінансування та інтеграцію системи управління ризиками у механізм реалізації ДПП.

Серед теоретичних підходів до управління ризиками у державно-приватному партнерстві простежується певна закономірність: ідентифікувати ризик, оцінити ймовірність його виникнення, систематизувати, знайти ефективні механізми впливу на них та моніторинг (контроль) за ними. Представлена послідовність процесів управління ризиками державно-приватного партнерства представляє собою цілісну систему взаємопов'язаних та взаємодіючих етапів, які забезпечують запобігання виникненню ризиків та ліквідацію наслідків їх виникнення. Система управління ризиком повинна будуватися на певній послідовності дій, спрямованих на виявлення, оцінку і запобігання ризику або ж його мінімізацію до прийнятного рівня. Так, українська дослідниця Н.Д. Бабяк за основу алгоритму побудови системи контролінгу ризиків проекту ДПП пропонує взяти структурно-логічну модель: ідентифікація ризиків проекту ДПП, оцінка та врахування ризиків проекту ДПП, контроль і аудит ризиків проекту ДПП, створення інформаційно-аналітичної бази прийняття управлінських рішень за проектом ДПП [4, с. 101]. Російські дослідники М.Ю. Соколов й С.В. Маслової розширюють перелік етапів управління ризиками в проектах ДПП: виявлення і опис ризиків, притаманних конкретному проекту ДПП; оцінка ризиків; розподіл ризиків між сторонами угоди; запобігання ризиків і дії для їхньої мінімізації; моніторинг ризиків протягом всього строку реалізації проекту [6, с. 107]. У практичному посібнику для органів місцевої влади та бізнесу «Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства» пропонується чотири етапи управління ризиками, а саме: виявлення та формування переліку ризиків, якісна та кількісна оцінка потенційних наслідків дії таких ризиків для проекту, обмеження дії ризиків, розподіл решти ризиків між партнерами [7, с. 26].

Отже, система управління ризиками державно-приватного партнерства передбачає п'ять послідовних взаємопов'язаних етапів: ідентифікація ризиків; аналіз і оцінка ризиків; розподіл ризиків між державою і бізнесом; розроблення та

реалізація заходів зниження ризиків; моніторинг процесу реалізації прийнятих рішень з управління ризиками. Структурно-логічна схема системи управління ризиками державно-приватного партнерства наведена на рис. 1.

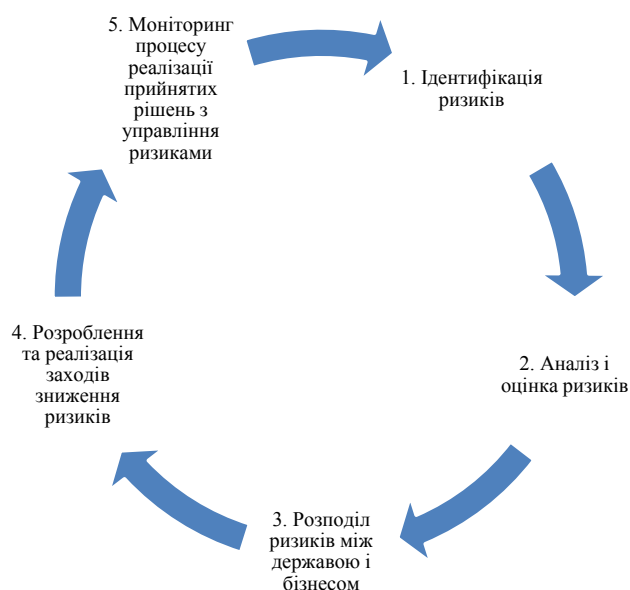

Рис. 1. Структурні етапи системи управління ризиками державно-приватного партнерства

На кожному етапі системи управління ризиками є свої особливості, що не враховуються традиційними економічними та управлінськими підходами. Ці особливості обумовлюються унікальністю кожного проекту державно-приватного партнерства, що унеможливує проведення статистичних спостережень упродовж тривалого часу з метою визначення закономірностей проявів можливих ризиків та пов'язаних з ними збитків.

Управління ризиками ДПП необхідно планувати на етапі формування концепції проекту. У період реалізації державно-приватного партнерства потрібно систематично проводити виявлення та класифікацію подій, які можуть вплинути на результати проекту ДПП та вчасно виробляти методи реагування на них. Розробка методів реагування на ризики партнерської взаємодії держави та приватного сектору поєднується з моніторингом за існуючими ризиками, що дозволяє ідентифікувати нові ризики, управляти існуючими ризиками та виробити нову тактику управління знову виникаючими у процесі його реалізації.

Кожен із етапів управління ризиками представлений блоком узгоджених стадій, які формують єдину комплексну систему цілеспрямованого впливу на ризики ДПП. Перший етап управління ризиками державно-приватного партнерства – «Ідентифікація ризиків», включає низку послідовних процедур:

- виявлення чинників ризиків, групування їх за видами і значущістю для проекту;
- визначення можливих для даного проекту ДПП видів ризику;
- вибір методів, критеріїв і параметрів для оцінки кожного виду ризику та їх порівняльний аналіз;
- визначення можливої послідовності виникнення різних видів ризиків і їх прив'язка до відповідного етапу механізму реалізації ДПП.

Визначення чинників за класифікаційними ознаками обумовлює методику управління ризиками державно-приватного партнерства. Тобто відбувається конкретизація моделі управління ризиками ДПП, доведення до чіткого опису способів його проведення у конкретних умовах. Чинники ризиків, як незаплановані події, що здатні потенційно здійснитися і вплинути на проект ДПП, пропонуємо розглядати у розрізі зовнішніх та внутрішніх. Вимірювання та оцінка впливу чинників на реалізацію державно-приватного партнерства пов'язана з певними труднощами. Це обумовлено тим, що чинники зовнішнього середовища в умовах нестабільності ринкових відносин переважно мають якісні характеристики, а їх оцінка – текстове відображення, що дає змогу отримати тільки орієнтир для прийняття рішень щодо реалізації ДПП. Втім, для прийняття обґрунтованих рішень необхідна кількісна інформація, завдяки якій можна встановити критерії ефективності та визначити результативність альтернативних варіантів діяльності. Відомо, що чим повніша інформація про природу, сутність і характер чинника, тим ефективніші механізми можуть бути обрані для управління ризиками ДПП.

Дослідження економічної літератури доводить, що існує безліч підходів до класифікації ризиків державно-приватного партнерства. Значна кількість альтернативних класифікацій ризиків державно-приватного партнерства пов'язана із різноманіттям існуючих ризикоформуючих чинників, які виникають при реалізації державно-приватного партнерства. У більшості випадків ризик у партнерській взаємодії держави і приватного сектора виникає через існування невизначеності зовнішніх умов і внутрішньої реалізації процесів діяльності, які учасники ДПП не можуть повністю контролювати, однак які можуть негативно вплинути на виконання проекту державно-приватного партнерства. Джерелами внутрішніх ризиків є неповнота чи неточність проектної документації, незгодженість цілей та інтересів держави і бізнесу тощо. Чинниками зовнішнього середовища є зміна загальнополітичної та загальноекономічної ситуації в країні, зміна курсу національної валюти, інфляція тощо.

Визначені ризики державно-приватного партнерства на етапі ідентифікації ризиків ДПП важливо згрупувати за їх видами та значущістю для проекту. Переважна більшість авторів [4-14] згодна в тому, що реалізація ДПП у тій чи іншій мірі обумовлена причинами інституційного характеру, макроекономічною ситуацією, політичними, соціальними, правовими чинниками. І, як наслідок, виникають ризики законодавчих змін (наприклад, зміна податкового законодавства); ризик інфляції – зменшення купівельної здатності національної валюти; політичний ризик – ризик фінансових втрат у зв'язку з нестабільністю і розстановкою політичних сил у суспільстві; валютний ризик – ризик, обумовлений зміною курсу іноземної валюти.

Але, слід зауважити, що кожен проект державно-приватного партнерства є унікальним, і ризики можуть варіюватися в залежності від сфери застосування, специфіки проекту, особливостей учасників тощо, тобто узагальнюючої класифікації ризиків державно-приватного партнерства не існує.

Подальшим етапом управління ризиками є «Аналіз та оцінка ризиків». Даний етап передбачає визначення міри ризикованості державно-приватного партнерства та величини можливих втрат при реалізації ризикової ситуації. Метою аналізу ризиків ДПП є розробка прогнозу виникнення і розвитку ризикових ситуацій у процесі діяльності. При оцінюванні ризиків використовуються якісні і кількісні методи. Кількісний підхід заснований на використанні числових оцінок і показників, над якими можна здійснювати основні математичні дії, виражаються числами і підкоряються загальним математичним правилам. Кількісна оцінка часто використовує інструментарій теорії вірогідності, математичної статистики, теорії досліджень операцій і фінансового аналізу.

Проведення кількісного оцінювання ризиків державно-приватного партнерства взаємодоповнюються якісними показниками. Якісний підхід заснований на використанні суб'єктивних визначень для виявлення ризиків. Для якісної оцінки ризиків використовуються логічні правила і процедури.

Якісний аналіз ризику виконується на етапі ідентифікації ризиків ДПП. Кількісний аналіз здійснюється під час розроблення концепції проекту. Найбільш поширеними методами кількісного аналізу проекту на засадах державно-приватного партнерства є аналіз чутливості, метод сценаріїв, імітаційне моделювання на основі методу Монте-Карло, метод побудови дерева рішень, аналіз показників граничного рівня (розрахунок точки беззбитковості). І кількісні і якісні показники мають певні переваги і можуть бути використані у відповідних умовах при оцінці ризиків і, як правило, доповнюють один одного.

Третім етапом системи управління ризиками державно-приватного партнерства є «Розподіл ризиків між державою і бізнесом». При реалізації ДПП держава і бізнес мають унікальну можливість розподілити ризики між собою, причому, забезпечуючи додаткову взаємну підтримку і, тим самим, гарантують отримання вигод від реалізації проекту для обох сторін. Розподіл ризиків між партнерами є однією з основних умов залучення бізнесу до участі в реалізації ДПП.

Розподіл ризиків між державою та приватним сектором здійснюється за такими принципами: справедливого розподілу ризиків між державним і приватним партнерами; урахування особливостей реалізації проекту на засадах державно-приватного партнерства; урахування можливостей сторін партнерства щодо проведення оцінки та здійснення контролю за виникненням ризиків і їх впливом на реалізацію ДПП, своєчасного здійснення заходів для управління ними.

Найпопулярнішою методикою розподілу ризиків між державою та приватним партнером є матриця ризиків [6]. Матриця ризиків являє собою орієнтовну модель розподілу ризиків в проектах державно-приватного партнерства, спрямованих на оцінку очікуваних категорій ризику, які можуть вплинути на проект, що описує алгоритм їх розподілу, в залежності від повноважень кожного учасника державно-приватного партнерства щодо найбільш ефективного управління ризиком, так, щоб довгострокова вартість проекту при аналізі співвідношення витрат і вигоди була найменшою з можливих. Матриця ризиків

розробляється на основі оцінки ризиків в кількісному і якісному вимірах для усіх можливих чинників ризику за кожним проектом окремо, щоб забезпечити якомога детальніший опис кожного з наявних ризиків. Матриця ризиків складається у вигляді таблиці і включає такі складові: перелік і опис всіх ризиків щодо даного проекту ДПП, зазначення сторони, що приймає ризик, а в деяких випадках і способів запобігання ризиків, дії щодо їх мінімізації.

При цьому слід врахувати, що матриця ризиків не є статичною і може змінюватися за погодженням учасниками проекту ДПП. Протягом процесу обговорення умов договору матриця ризиків, розроблена для конкретного проекту державно-приватного партнерства, може оновлюватися в результаті переговорів/діалогу з заявниками і узагальнюватися в технічних вимогах, а остаточний варіант буде вказаний в договорі у вигляді договірних положень.

Основним завданням на четвертому етапі «Розроблення та реалізація заходів зниження ризиків» є вибір оптимального методу чи сукупності методів мінімізації (ліквідації) наслідків виникнення ризиків. Класичний їх набір включає запобігання ризику, передавання ризику, обмеження ризику, страхування ризику. Усі ці методи передбачають або контроль над ризиками (унікнення, зменшення, обмеження чи розсіювання) або їх фінансування (передача або самофінансування). Вживання будь-якого з названих заходів спричиняє недоотримання доходів або появу додаткових витрат. У зв'язку з цим наступною стадією цього етапу є коригування контрактної документації і робочого бюджету проекту.

Методи управління ризиками державно-приватного партнерства розподіляються у залежності від того, на яких етапах управління вони використовуються. На *першому етапі* «Ідентифікація ризиків» пропонується використовувати метод експертних оцінок (дельфійський метод, морфологічний аналіз, сценарний аналіз, метод дерева рішень, коефіцієнтний метод тощо). На *другому етапі* «Аналіз та оцінка ризиків» – диференціальний, інтегральний, логарифмічний, індексний метод, метод простих чисел, кореляційний, регресійний, кластерний аналіз тощо. На *третьому і четвертому етапах* – лімітування, резервування, хеджування (включаючи страхування), диверсифікація (включаючи розподіл), оптимізація. На *п'ятому етапі* «Моніторинг процесу реалізації прийнятих рішень з управління ризиками» – метод делегування повноважень і розподілу відповідальності між партнерами, створення системи звітності тощо.

Методи управління ризиками взаємопов'язані, їх комплексне використання дає змогу забезпечити реалізацію цілей управління ризиками державно-приватного партнерства.

Логічним завершенням цього етапу є моніторинг за фактичною реалізацією проекту, який охоплює аналіз використання ресурсів напередбачені витрати та коригування бюджету. Це дає можливість аналізувати неспівпадіння результатів та мети, виявити їх причини та відповідальних осіб.

На *п'ятому етапі* «Моніторинг процесу реалізації прийнятих рішень з управління ри-

зиками державно-приватного партнерства» пропонується здійснювати постійний і систематичний контроль ситуації з метою своєчасного виявлення ризикових ситуацій і прийняття своєчасних заходів по їх вирішенню. Основним завданням цього етапу є оцінка ефективності прийнятих рішень з управління ризиками на основі зіставлення управлінських рішень і їх результатів та внесення коригувань у відповідні документи при необхідності.

Після завершення реалізації державно-приватного партнерства необхідно проаналізувати і узагальнити вплив чинників ризику за результатами цього проекту та створити інформаційно-аналітичну базу даних, яка може бути використана у подальших аналогічних проектах ДПП.

Висновки. Запропонована система управління ризиками державно-приватного партнерства передбачає комплексний підхід до ефективного управління ризиками упродовж реалізації партнерської взаємодії держави та приватного сектору й вимагає постійного моніторингу чинників ризику за їх видами і значущістю. Важливою умовою реалізації системи управління ризиками ДПП в сучасних умовах є наявність відповідних фахівців у сфері управління проектами. Застосування відповідної організаційної структури системи управління державно-приватного партнерства, підкріплення її командою досвідчених фахівців та застосування методичних аспектів управління ризиками, дасть можливість досягнути максимального ефекту для держави і приватного сектору.

Список літератури:

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Методики виявлення ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними» № 232 від 16.02.2011 р. (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2015 р. № 713) [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/713-2015-п/paran10#n10>
2. Бондар Н. М. Державно-приватне партнерство у розвитку інфраструктурних галузей регіонів України: ризики учасників та їх ефективний розподіл [Електронний ресурс] / Н. М. Бондар. – Режим доступу: <http://ir.kneu.edu.ua:8080/bitstream/2010/1792/1/Bondar.pdf>
3. Делмон Дж. Государственно-частное партнерство в инфраструктуре: практ. рук-во для органов гос. власти: рус. версия / Д. Делмон. – М., 2010. – 153 с.
4. Бабяк Н. Д. Контролінг ризиків проектів державно-приватного партнерства [Електронний ресурс] / Н. Д. Бабяк // *Фінанси України*. – 2014. – № 6. – С. 95-111. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Fu_2014_6_10.pdf
5. Игнатюк Н. А. Государственно-частное партнерство: онлайн-чтение [Електронний ресурс] / Н. А. Игнатюк. – Режим доступа: http://fictionbook.ru/author/n_a_ignatyuk/gosudarstvenno_chastnoe_partnerstvo/read_online.html?page=12
6. Соколов М. Ю. Управление рисками в проектах государственно-частного партнерства / М. Ю. Соколов, С. В. Маслова // *Вестник Санкт-Петербургского университета. Сер. Менеджмент*. – 2013. – Вып. 4. – С. 100-124.
7. Підготовка та реалізація проектів публічно-приватного партнерства: Практичний посібник для органів місцевої влади та бізнесу / С. Грищенко – К., ФОП Москаленко О. М., 2011. – 140 с.
8. Варнавский В. Г. Государственно-частное партнерство: теория и практика: учебное пособие / В. Г. Варнавский, А. В. Клименко, В. А. Королев и др.; Гос. Ун-т – Высшая школа экономики. – М.: Изд. Дом Гос. Ун-та – Высшей школы экономики, 2010. – 287 с.
9. Кабашкин В. А. Государственно-частное партнерство в регионах Российской Федерации / В. А. Кабашкин. – М.: Изд-во «Дело» АНХ, 2010. – 120 с.
10. Риски бизнеса в частно-государственном партнерстве: нац. доклад / Ассоциация менеджеров. – М., 2007. – 108 с.
11. Матаев Т. М. Риски в сфере государственно-частного партнерства / Т. М. Матаев // *Проблемы современной экономики*. – 2014. – № 2 (50). – С. 180-185. http://www.m-economy.ru/articles_pdf/50/PSE_50_180.pdf
12. Брайловський І. Управління ризиками проектів державно-приватного партнерства [Електронний ресурс] / І. Брайловський // *Схід*. – 2013. – № 5. – С. 17-21.
13. Черевиков Е. Л. До питання класифікації ризиків проектів державно-приватного партнерства [Електронний ресурс] / Е. Л. Черевиков // *Наукові праці НДФІ*. – 2010. – Вип. 3. – С. 81-89.

Петрова І.П.

Институт економіки промисловості
Национальной академии наук України

СИСТЕМА УПРАВЛЕНИЯ РИСКАМИ ГОСУДАРСТВЕННО-ЧАСТНОГО ПАРТНЕРСТВА

Аннотация

В статье приведено исследование теоретических подходов и практических аспектов управления рисками государственно-частного партнерства. Особое внимание сосредоточено на системе управления рисками государственно-частного партнерства в разрезе основных этапов: идентификация рисков, анализ и оценка рисков, распределение рисков между государством и бизнесом, разработка и реализация мер снижения рисков, мониторинг процесса реализации принятых решений по управлению рисками.

Ключевые слова: государственно-частное партнерство, риск, распределение рисков, управление рисками, система управления рисками.

Petrova I.P.

Institute of the Economy of Industry
of the National Academy of Science of Ukraine

THE RISK MANAGEMENT SYSTEM OF THE PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP

Summary

In the article a study of theoretical approaches and practical aspects of risk management public-private partnership. Special attention is focused on the risk management system public-private partnership in the context of the main stages: risk identification, analysis and evaluation of risk, risk allocation between government and business, development and implementation of measures for risk reduction, monitoring the process of implementation of decisions on risk management.

Keywords: public-private partnership, risk, risk allocation, risk management, risk management system.

УДК 338.2

ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Пономарьова О.Б., Зубайрова О.О., Красільнікова Ю.О.

Університет митної справи та фінансів

В роботі розглянуто інвестиційну безпеку як складову частину економічної безпеки країни. Висвітлено особливості інвестиційної привабливості. Розглянуто місце України у розрізі показників інвестиційної привабливості. Проведено аналіз інвестиційного клімату. Визначено основні фактори, які становлять конкурентну перевагу України в боротьбі за міжнародний капітал.

Ключові слова: інвестиційно-інноваційна безпека, інвестиційний клімат, інвестиційна привабливість, економічна безпека, інвестиційне забезпечення.

Постановка проблеми. Інвестиційна складова займає чільне місце серед економічної безпеки країни. Оскільки основною метою інвестиційної політики держави є забезпечення реалізації національних інтересів. Головним із визначальних чинників для інвесторів передусім є безпека їх ресурсів. Виникає необхідність перегляду стратегічних завдань України, до яких необхідно включити реалізацію інвестиційних можливостей, нарощення обсягів інвестування та раціональне використання фінансових ресурсів. Відмова України від розв'язання проблем економічної безпеки призвела до зниження рівня інвестування в економіку та посилення залежності від зовнішньої допомоги, що, в свою чергу, призвело лише до зростання зовнішньої заборгованості держави та пригальмувало розвиток економіки в цілому. Тому інвестиційна діяльність є важливим показником економічної безпеки країни і дана тема є надзвичайно актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням питань, що пов'язані з вивченням інвестиційної, економічної та фінансової безпеки країни є предметом розгляду як зарубіжних так і вітчизняних науковців. Серед них слід виділити наукові розвідки Новікової, Зайцевої, Юр'євої, Ладюк.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Незважаючи на вагомий дослідницький доробок, що стосується зазначеного наукового поля, існує низка питань, що потребують більш детального вивчення. Незважаючи на значну кількість здобутків щодо економічної безпеки держави, вирішення потребують проблеми

інвестиційної безпеки як складової економічної безпеки відповідно до сучасних умов соціально-економічного розвитку.

Мета статті. Головною метою цієї роботи є визначення місця інвестиційної складової як чинника економічної безпеки, а також виявлення причин низького рівня інвестиційної безпеки в Україні.

Виклад основного матеріалу. Термін «інвестиційно-інноваційна безпека» у 2013 році Міністерством економічного розвитку і торгівлі України оновлено у Методичних рекомендаціях щодо розрахунку рівня економічної безпеки України і визначено як «стан економічного середовища у державі, що стимулює вітчизняних та іноземних інвесторів вкладати кошти в розширення виробництва в країні, сприяє розвитку високотехнологічного виробництва, інтеграції науково-дослідної та виробничої сфери з метою зростання ефективності, поглиблення спеціалізації національної економіки на створенні продукції з високою часткою доданої вартості» [1].

При будь-яких інвестиційних вкладеннях необхідно оцінювати рівень економічної безпеки і стан країни на конкретний період часу. Інвестиційне забезпечення економічної безпеки слід визначати як економічну діяльність, спрямовану на формування і рух інвестиційних ресурсів відповідно до критеріїв безпечного функціонування і розвитку національної економіки. Таке визначення дає можливість підкреслити специфіку інвестиційної діяльності як єдності цілей інвестування та засобів їх досягнення або матеріальної основи реальних і фінансових інвестицій, а також під-